

Sygn. akt III AUa 46/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 kwietnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Beata Górska
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek SSO del. Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 kwietnia 2019 r. w S.

sprawy T. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do świadczenia przedemerytalnego

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 28 listopada 2018 r., sygn. akt VI U 1640/18

1. oddala apelację,

2. przyznaje adwokat J. L. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Szczecinie kwotę 120 (sto dwadzieścia złotych) zł powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym oraz kwotę

10, 40 (dziesięć złotych 40/100) zł tytułem zwrotu wydatków,

3. odstępuje od obciążenia ubezpieczonej kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnej.

SSA Romana Mrotek	SSA Beata Górska	SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk
-------------------	------------------	--

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 16 maja 2018 roku odmówił T. W. prawa do świadczenia przedemerytalnego. W uzasadnieniu wskazał, że ubezpieczona nie spełnia przesłanek określonych w art. 2 ust. 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, ponieważ nadal pobiera rentę z tytułu niezdolności do pracy, a nadto nie posiada co najmniej 20-letniego okresu zatrudnienia, gdyż udokumentowała przebycie okresów składkowych i nieskładkowych w wymiarze 19 lat, 6 miesięcy i 12 dni.

T. W. nie zgodziła się z powyższą decyzją i w odwołaniu z 22 czerwca 2018 roku wniosła o uznanie wszystkich okresów zatrudnienia, których Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie uwzględnił, w tym w szczególności okresu przebywania na urlopie wychowawczym, a także pobierania zasiłku z (...) Urzędu Pracy w G..

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości, podtrzymując argumentację, jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Dodatkowo wyjaśnił, że ustalając długość stażu ubezpieczeniowego T. W. uwzględnił zarówno okres korzystania przez nią z urlopu wychowawczego od 21 lutego 1996 roku do 2 marca 1998 roku, jak i okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych od 3 marca 1998 roku do 2 marca 1999 roku.

Wyrokiem z dnia 28 listopada 2018 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie i przyznał adwokat J. L. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu kwotę 110,70 zł (stu dziesięciu złotych i siedemdziesięciu groszy), w tym 20,70 zł (dwudziestu złotych i siedemdziesięciu groszy) tytułem podatku od towaru i usług.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

T. W. urodziła się (...). Wniosek o świadczenie przedemerytalne złożyła w ZUS Oddziale w S. 28 kwietnia 2018 roku. Nie była w tym czasie, ani wcześniej zarejestrowana jako bezrobotna we właściwym urzędzie pracy.

Ubezpieczona w okresie od 30 września 1999 roku do 31 października 2018 roku miała przyznane przez ZUS O/S. prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, z którego korzystała. W związku z upływem okresu, na jaki została jej przyznana renta, T. W. złożyła w ZUS wniosek o przyznanie jej prawa do renty na dalszy okres.

Sąd Okręgowy uznał odwołanie za nieuzasadnione podnosząc, iż stan faktyczny w rozpoznawanej sprawie pozostawał bezsporny. Nie budziło wątpliwości żadnej ze stron, że w okresie od 30 września 1999 roku do 31 października 2018 roku ubezpieczona miała przyznane prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, w związku z czym ani w dacie złożenia wniosku o świadczenie przedemerytalne, ani później nie była zarejestrowana we właściwym urzędzie pracy, a w konsekwencji nie pobierała przez co najmniej 180 dni zasiłku dla bezrobotnych. Tymczasem zgodnie z normą art. 2 ust. 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r., poz. 2148 ze zm.), prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje osobie, która:

1) do dnia rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z powodu likwidacji pracodawcy lub niewypłacalności pracodawcy, w rozumieniu przepisów o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, u którego była zatrudniona lub pozostawała w stosunku służbowym przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, ukończyła co najmniej 56 lat - kobieta oraz 61 lat - mężczyzna i posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, lub

2) do dnia rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.1)), zwanej dalej "ustawą o promocji zatrudnienia", w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, ukończyła co najmniej 55 lat - kobieta oraz 60 lat - mężczyzna oraz posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 30 lat dla kobiet i 35 lat dla mężczyzn, lub

3) do dnia ogłoszenia upadłości prowadziła nieprzerwanie i przez okres nie krótszy niż 24 miesiące pozarolniczą działalność, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, z późn. zm.2)), zwanej dalej "ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych", i za ten okres opłacała składki na ubezpieczenia społeczne oraz do dnia ogłoszenia upadłości ukończyła co najmniej 56 lat - kobieta i 61 lat - mężczyzna i posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, lub

4) zarejestrowała się we właściwym powiatowym urzędzie pracy w ciągu 30 dni od dnia ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, pobieranej nieprzerwanie przez okres co najmniej 5 lat, i do dnia, w którym ustało prawo do renty, ukończyła co najmniej 55 lat - kobieta oraz 60 lat - mężczyzna i osiągnęła okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, lub

5) do dnia rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów ustawy o promocji zatrudnienia, w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 35 lat dla kobiet i 40 lat dla mężczyzn, lub

6) do dnia 31 grudnia roku poprzedzającego rozwiązanie stosunku pracy lub stosunku służbowego, z powodu likwidacji pracodawcy lub niewypłacalności pracodawcy, w rozumieniu przepisów o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, u którego była zatrudniona lub pozostawała w stosunku służbowym przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiadała okres uprawniający do emerytury wynoszący co najmniej 34 lata dla kobiet i 39 lat dla mężczyzn.

W myśl art. 2 ust. 2 ww. ustawy za okres uprawniający do emerytury, o którym mowa w ust. 1, uważa się okres ustalony zgodnie z przepisami art. 5-9, art. 10 ust. 1 oraz art. 11 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.).

Dodatkowo Sąd pierwszej instancji wskazał, iż zgodnie z warunkiem określonym w art. 2 ust. 3 analizowanej ustawy świadczenie przedemerytalne przysługuje osobie określonej w ust. 1 po upływie co najmniej 6 miesięcy pobierania zasiłku dla bezrobotnych, o którym mowa w ustawie o promocji zatrudnienia, jeżeli osoba ta spełnia łącznie następujące warunki:

1) nadal jest zarejestrowana jako bezrobotna;

2) w okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych nie odmówiła bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych;

3) złoży wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego w terminie nieprzekraczającym 30 dni od dnia wydania przez powiatowy urząd pracy dokumentu poświadczającego 6-miesięczny okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych.

W świetle treści powyższych regulacji Sąd meriti zwrócił uwagę, że celem świadczenia przedemerytalnego - jako jednego ze środków zapobiegania bezrobociu - jest pomoc osobom, które w określonych okolicznościach utraciły zatrudnienie jako źródło utrzymania i ze względu na wiek oraz odpowiednio długi staż ubezpieczeniowy z jednej strony nie mają szans na kontynuowanie aktywności zawodowej na rynku pracy, a z drugiej strony w niedługim czasie będą mogły ubiegać się o emeryturę (tak: Sąd Najwyższy w wyroku z 23 maja 2012 r., sygn. akt I UK 437/11). Uzyskanie prawa do świadczenia przedemerytalnego zostało uzależnione od przesłanek, których spełnienie musi nastąpić w określonym porządku chronologicznym. Każda z tych przesłanek jest przy tym tak samo istotna, a wszystkie muszą zostać spełnione łącznie.

Odnosząc treść przywołanych przepisów do okoliczności niniejszej sprawy, Sąd meriti podkreślił, iż T. W. nie mogła skutecznie ubiegać się o świadczenie przedemerytalne. Nie spełniła ona bowiem łącznie warunków do nabycia tego świadczenia, określonych w przepisach art. 2 ust. 1 pkt 4 oraz ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, tj.

ani nie zarejestrowała się jako osoba bezrobotna (i w związku z tym nie pobierała zasiłku dla bezrobotnych przez co najmniej 180 dni), ani nie przestała pobierać renty z tytułu niezdolności do pracy.

Co za tym idzie, nie było potrzeby badania przez sąd czy organ rentowy prawidłowo ustalił długość przebytych przez T. W. okresów składkowych i nieskładkowych. Nawet bowiem gdyby okazało się, że faktycznie wyniosły one więcej niż 20 lat i tak nie umożliwiłoby to ubezpieczonej nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił zatem odwołanie, o czym orzekł w punkcie I sentencji wyroku.

W punkcie II sentencji wyroku Sąd ten przyznał ze środków Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie adwokat J. L. kwotę 110,70 zł tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu. Wysokość należnej pełnomocnik opłaty ustalono na podstawie przepisów § 15 ust. 2 w zw. z § 4 ust. 1-3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r, poz. 1714).

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodziła się ubezpieczona zaskarżając je w części oddalającej odwołanie i wnosząc o jego zmianę przez uchylenie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 maja 2018 r. i przyznanie T. W. prawa do świadczenia przedemerytalnego, ewentualnie o umorzenie postępowania poprzez uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji oraz decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 maja 2018 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Ponadto pełnomocnik ubezpieczonej wniósł o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, składając jednocześnie oświadczenie, iż wynagrodzenie nie zostało uiszczone przez skarżącą lub jakąkolwiek inną osobę.

W przypadku niepodzielenia zasadności stanowiska skarżącej, w zakresie wniosku o zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie, wniosła o nieobciążanie T. W. kosztami postępowania, z uwagi na fakt, iż nie jest w stanie ich uiścić bez uszczerbku dla koniecznego utrzymania siebie i swojej rodziny.

Apelująca zarzuciła błąd w ustaleniach faktycznych, mający istotny wpływ na wynik sprawy, polegający na przyjęciu, iż T. W. nie mogła skutecznie ubiegać się o świadczenie przedemerytalne, ponieważ nie spełniła warunków do nabycia tego świadczenia, określonych w przepisach art. 2 ust. 1 pkt 4 oraz ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, z uwagi na fakt, iż nie zarejestrowała się jako osoba bezrobotna, ani nie przestała pobierać renty z tytułu niezdolności do pracy, w sytuacji gdy z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy wynika, iż skarżąca utraciła prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy z dniem 31 października 2018 r. Zarzuciła również naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 468 § 1 i § 2 pkt. 4 k.p.c. na skutek braku ustalenia aktualnego statusu skarżącej.

W uzasadnieniu przytoczyła treść uzasadnienia Sądu Okręgowego oraz wskazał, iż z dokumentacji zgromadzonej w aktach sprawy wynika, iż prawo do renty skarżącej ustało z dniem 31 października 2018 r., zatem w dacie wyrokowania skarżąca nie posiadała statusu rencisty. Tym samym koniecznym jest ustalenie czy zarejestrowała się we właściwym powiatowym urzędzie pracy w ciągu 30 dni od dnia ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o jej oddalenie w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się nieuzasadniona.

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny, a swe ustalenia oparł na należycie zgromadzonym materiale dowodowym, którego ocena nie wykraczała poza granice wskazane w art. 233 § 1 k.p.c. Sąd pierwszej instancji wywiódł prawidłowe wnioski z poprawnie dokonanej analizy dowodów stanowiących podstawę rozstrzygnięcia. Stąd też Sąd Apelacyjny ustalenia tego Sądu w całości uznał i przyjął jako własne.

Sąd odwoławczy nie stwierdził przy tym naruszenia przez Sąd pierwszej instancji prawa materialnego, w związku z czym poparł rozważania tego Sądu również w zakresie przyjętych przez niego podstaw prawnych orzeczenia.

Na wstępie przypomnieć należy, iż postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma charakter kontrolny i służy badaniu prawidłowości decyzji organu rentowego. W związku z tym postępowanie dowodowe prowadzone przed sądem ubezpieczeń społecznych jest postępowaniem weryfikującym ustalenia dokonane przez organ rentowy (patrz np. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2007 r., I UZP 1/07, OSNP 2007/21-22/323). Z tego powodu sąd ubezpieczeń społecznych co do zasady nie może we własnym zakresie ustalać prawa do świadczenia, a ujawniona w trakcie postępowania sądowego zmiana stanu faktycznego nie może prowadzić do uznania kontrolowanej decyzji za wadliwą.

W niniejszej sprawie bezspornym pozostawało, że na dzień wydania zaskarżonej decyzji (16 maja 2018 r.) ubezpieczona była rencistką i pobierała przyznane jej do dnia 31 października 2018 r. świadczenie rentowe. Już sam ten fakt powodował, iż nie spełniła ona warunku przyznania świadczenia przedemerytalnego abstrahując już od kwestii nieprzerwanego pobierania zasiłku dla bezrobotnych przez okres 6 miesięcy po ustaniu prawa do renty i faktu konieczności zarejestrowania się w we właściwym powiatowym urzędzie pracy w ciągu 30 dni od dnia ustania prawa do renty (art. 2 ust. 1 pkt 4 cytowanej ustawy o świadczeniach przedemerytalnych).

Z powyższych względów na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

W punkcie II przyznano ze środków Skarbu Państwa – Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie adwokat J. L. kwotę 120 zł powiększoną o stawkę podatku VAT tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu. Wysokość należnej pełnomocnik opłaty ustalono na podstawie przepisów § 16 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 4 ust. 1-3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r, poz. 1714).

W punkcie III wyroku Sąd rozstrzygnął o kosztach postępowania, odstępując od obciążania ubezpieczonej kosztami zastępstwa procesowego.

Zgodnie z treścią przepisu art. 98 kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.), strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Przy czym, zgodnie z treścią art. 102 k.p.c., w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepisy kodeksu postępowania cywilnego statuują tym samym zasadę, że wprawdzie wynik procesu z reguły decyduje o obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, niemniej nie jest to obowiązek nieograniczony i podlega ocenie z punktu widzenia zasad słuszności.

Kodeks nie konkretyzuje pojęcia "wypadków szczególnie uzasadnionych", pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, sądowi (por. m.in. postanowienie SN z dnia 20 grudnia 1973 roku, II CZ 210/73, Lex, nr 7366). Zastosowanie przez sąd art. 102 k.p.c. powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej (por. postanowienie SN z dnia 14 stycznia 1974 roku, sygn. akt II CZ 223/73, LEX nr 7379). Do wypadków szczególnie uzasadnionych w rozumieniu art. 102 k.p.c. można także zaliczyć sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu sądu (por. postanowienie SN z dnia 1 września 1973 roku, sygn. akt I CZ 122/73, OSNC 1974/98). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego.

Na kanwie powyższych rozważań stwierdzić należy, że w niniejszej sprawie wystąpiły przesłanki do odstąpienia od obciążania ubezpieczonej kosztami zastępstwa procesowego strony przeciwnej w oparciu o art. 102 k.p.c.

Po pierwsze, w ocenie Sądu, wnioskodawczyni pozostaje obecnie w trudniejszej sytuacji majątkowej co wyraźnie wynika z jej oświadczenia o stanie rodzinnym majątku i dochodach i stało się podstawą przyznania jej pełnomocnika z urzędu.

Ubezpieczona jest rencistką a przyznanie świadczeń wynikało nie tylko ze schorzeń fizycznych ale również z uwagi na jej stan psychiczny.

W tej sytuacji obciążanie ubezpieczonej kosztami procesu strony przeciwnej godziłoby zatem w zasady współżycia społecznego.

W tym stanie rzeczy na podstawie art. 102 k.p.c. orzeczono jak w punkcie III sentencji wyroku.

SSA Romana Mrotek SSA Beata Górską SSO (del.) Gabriela Horodnicka

- Stelmaszczuk